

Ammattikeittiöiden luomun käyttökysely

TUTKIMUSRAPORTTI

Luomutuotteiden käyttö ruokapalveluissa
Pro Luomu ry ja EkoCentria

28.01.2019/Taloustutkimus Oy

Maa- ja metsätalousministeriö

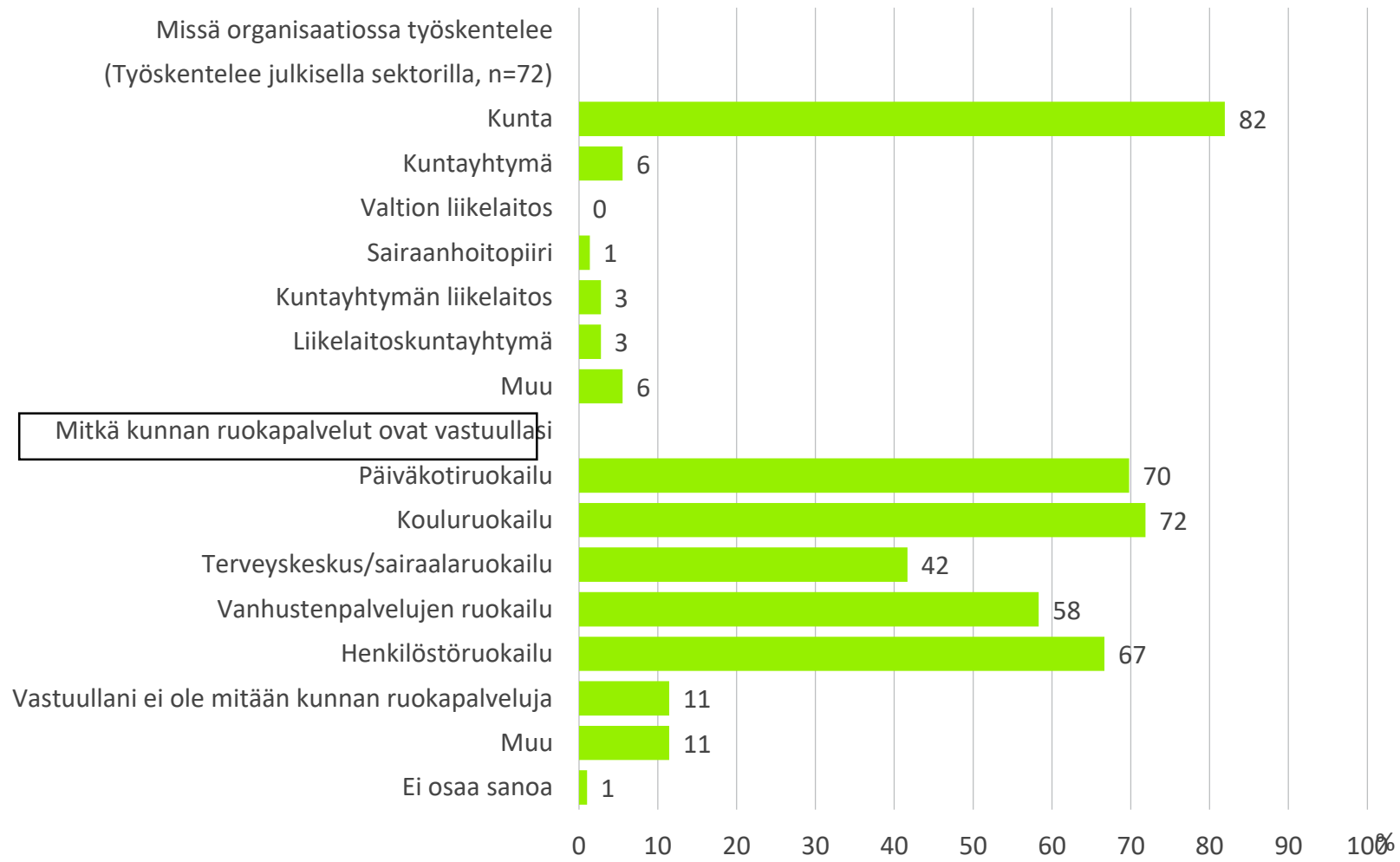
Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteet

- Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää luomutuotteiden käyttöä ja luomutuotteiden käytön strategisia linjauksia ammattikeittiöissä.
- Ruokapalvelujen strategian tilasta selvitettiin, onko päätöstä tehty luomutuotteiden käytön lisäämisestä, onko sille asetettu tavoitteita ja seurataanko luomun käytön tavoitteen saavuttamista.
- Luomutuotteiden käytöstä selvitettiin käytössä olevien luomutuotteiden määrä, käyttöuseus ja missä tuoteryhmissä luomun käyttöä aiotaan lisätä sekä mitkä tekijät vaikuttava luomutuotteiden lisäämiseen.
- Lisäksi selvitettiin suurimmat esteet luomutuotteiden käytölle ja saatavuudelle tukusta, sekä luomu-termin tuntemista.
- Kyseessä oli seurantatutkimus, mutta vuonna 2018 tutkimus toteutettiin aiempaa suppeampana. Tutkimus on toteutettu aiemmin vuosina 2013, 2014 ja 2016. Aiempien kierrosten tulokset on esitetty soveltuvin osin graafeissa, jos vuosivertailu on mahdollinen.

Vastaajat

- Vuoden 2016 tutkimuksen aineistossa oli vuotta 2018 enemmän etenkin Helsinki-Uusimaalla ja Länsi-Suomessa sijaitsevien ammattikeittiöiden edustajia. Vuoden 2018 aineistossa eteläisen Suomen edustus on alakantissa (jossa sijainnee eniten suurten annoskokojen keittiöt) ja sitä vastoin Pohjois- ja Itä-Suomen vastaajien osuus korostuu.
- Päiväkotiruokailun osalta Pohjois- ja Itä-Suomessa sijaitsevien organisaatioiden edustajien vastuulla on esim. 36 %:lla alle 100 annosta/ vrk ruokapalveluja. Vastaavasti Helsinki-Uusimaalla näitä on aineistossa vain 19 %.
- Useimmat tutkimukseen vastanneiden ammattikeittiöiden edustajat toimivat organisaatioissa, joissa ruokapalveluja tuotetaan yhdelle kunnalle.

Luomu ammattikeittiöissä - tutkimuksen tuloksia

”

Organisaatioista 47 % on tehnyt päätöksen luomutuotteiden käytön lisäämisestä. Vuonna 2016 näin vastasi 22 %.

Tiivistelmä ja johtopäätökset 1(2)

Yhä useammassa ammattikeittiössä tehdään päätös luomutuotteiden käytön lisäämisestä

- Aiempaa useampi organisaatio kertoo työnantajansa tehneen päätöksen luomutuotteiden käytön lisäämisestä (nyt 47%, vuonna 2016 22 % ja vuonna 2014 11%).
- Näistä suurin osa (64%) ei ole asettanut luomutuotteiden käytön lisäämiselle numeraalista tavoitetta. Numeraalisen tavoitteen asettaneista (33%, n=15) organisaatioista tavoitetta seurataan tyypillisimmin joko vuosittain tai useammin kuin kuukausittain.
 - Yhä useammassa ammattikeittiössä tehdään päätös luomutuotteiden käytön lisäämisestä, mutta tavoitteen konkretisoiminen numeraaliseen muotoon toteutuu vain kolmanneksessa näistä organisaatioista. Löytyisikö keinoa, jolla organisaatiot saataisiin asettamaan numeraalinen tavoite ja sitoutumaan siihen?

Luomutuotteiden käyttö yleisintä lapsille suunnatuissa ruokapalveluissa, eli päiväkotij- ja kouluruokailu

- Päiväkotiruokailun osalta on nähtävissä kasvua yli kuuden luomutuotteen käytön osalta. Kouluruokailun osalta kasvua on näkyvissä 3–5 luomutuotteen käytössä.
- Luomun vähintään joskus käyttö on lisääntynyt lähes kaikkien kysytyjen tuoteryhmien osalta. Päivittäinen käyttö on lisääntynyt etenkin hiutaleiden ja suurimoiden sekä maito ja maitojalosteiden tuoteryhmissä.
- Kasvisten ja juuresten, hiutaleiden ja suurimoiden sekä maidon ja maitojalosteiden tuoteryhmissä luomun käyttöä aiotaan lisätä eniten. Vuonna 2016 luomun lisäämisen suosituimmat tuoteryhmät olivat muutoin samat, paitsi kolmanneksi eniten aiottiin lisätä marjojen käyttöä.
- Luomutuotteiden lisäämiseen vaikuttaa eniten ympäristön hyvinvointiin ja kestävään kehitykseen liittyvät asiat, sekä ruoan laadukkuus/maku. Vuonna 2016 panoarvoa annettiin eniten laadukkaalle tai maukkaalle ruualle.
 - Asenteissa on tapahtunut muutos; ensimmäistä kertaa ympäristöön liittyvät tekijät koetaan yhtä tärkeiksi kuin makuun liittyvät tekijät.

Tiivistelmä ja johtopäätökset 2(2)

Hinta edelleen suurin este luomun käytölle

- Luomutuotteiden käytön esteistä suurin on edellisvuosien tapaan hinta. Toiseksi suurimmaksi esteeksi nimetään suomalainen lähiruoka ja kolmanneksi luomutuotteiden huono saatavuus. Vain harva kokee esteeksi sen, ettei ruokapalvelun henkilöstöllä olisi riittävästi tietoa luomusta tai että terveystarkastajien toimenpiteet luomun käyttöön liittyen ammattikeittiöissä hankaloittaisivat luomun käyttöä
- Tukkujen osalta suurimmaksi esteeksi koettiin se, että keittiöillä ei ole tietoa tukkujen luomutarjonnasta tai haluttua luomutuotetta ei ole tukun valikoimassa. Esteet olivat samat vuonna 2016.
- Joka kuudes (17 %) kokee, että korkeampi tukiosuus koulujakelutuksessa on lisännyt paljon luomumaidon käyttöä. Muutoin yli puolet kokevat, että luomun korkeampi tukiosuus ei ole kannustanut eikä lisännyt organisaation kiinnostusta luomumaidon tai –hedelmien/kasvien käyttöön.
 - Ilmastomuutoksen mediahuomio näkyy tuloksissa, sillä keittiöt haluavat suosia suomalaista lähiruokaa.

Luomuosaamista lisätään luomua koskevilla esityksillä ruokapalvelun tapahtumissa

- Ammattikeittiöiden luomuosaamisen lisäämiseen paras tapa on esitykset luomusta ruokapalvelualan seminaareissa ja tilaisuuksissa. Seuraavaksi paras tapa on liittyminen Portaat Luomuun ohjelmaan ja kolmanneksi verkossa oleva aineisto, jota voidaan käyttää itseopiskeluun.
- Melkein jokainen vastaaja kokee tietävänsä vähintään melko hyvin, mitä luomu tarkoittaa. Kukaan vastaajista ei vastannut, ettei tuntisi luomua lainkaan.
 - Vastanneet ammattikeittiöiden edustajat luottavat luomu–termin tuntemukseensa. Viestinnässä kannattaa kuitenkin edelleen panostaa suomalaisista luomutuotteista tiedottamiseen, sillä melkein joka toinen vastaajista uskoo, että suomalaiset luonnonmarjat ovat aina luomua.

Ruokapalvelujen luomustrategian tila

Ruokapalvelujen luomustrategian tila

Oletko tietoinen siitä, onko siinä kunnassa/niissä kunnissa joille organisaatiosi tuottaa ruokapalveluja, tehty päätös luomutuotteiden käytön lisäämisestä? Onko edustamassasi organisaatiossa tehty päätös luomutuotteiden käytön lisäämisestä? Onko luomunkäytölle asetettu numeraalinen tavoite? Seurataanko luomun käytön tavoitteen saavuttamista?

- Vajaa viidennes (19 %) vastanneista ammattikeittiöiden edustajista vastaa, että siinä kunnassa/niissä kunnissa joille organisaatio tuottaa ruokapalveluja on tehty päätös luomutuotteiden käytön lisäämisestä. Valtaosa vastaa (77 %), että päätöstä ei ole tehty.
- Vastaajien edustamissa omissa organisaatioissa lähes puolessa on tehty päätös luomutuotteiden käytön lisäämisestä (47 %). Vuonna 2016 näin vastasi noin joka viides (22 %) vastaajista ja vuonna 2014 joka kymmenes (11 %). Suurimmassa osassa organisaatioissa ei ole kuitenkaan tehty päätöstä luomutuotteiden lisäämisestä (51 %).
- Suurin osa päätöksen, luomutuotteiden käytön lisäämisestä, tehneistä (n=45) ei ole asettanut numeraalista tavoitetta luomun käytön lisäämiselle. Tavoitteen on asettanut vain joka kolmanneksessa niistä organisaatioista, joissa päätös luomutuotteiden käytön lisäämisestä on tehty (33 %, n=15).
- Noin 70 % luomun käyttöä lisäävistä keittiöistä, jotka ovat asettaneet numeraalisen tavoitteen luomutuotteiden käytön kasvulle, mainitsee luomun käytön tavoitteekseen vähintään 80 %. Puolet luomutuotteiden käyttöä lisäävistä keittiöistä (53%) pyrkii saavuttamaan päätöksen mukaisen tavoitteen vuoteen 2020 mennessä.
- Luomun käytön tavoitteen saavuttamista seurataan joko vuosittain (40 %) tai kuukausittain tai useammin (33 %).

Luomutuotteiden käyttö ja käytön näkymät

Luomutuotteiden käyttö ja käytön näkymät

Kuinka paljon edustamassasi ruokapalvelussa tällä hetkellä käytetään luomutuotteita? Kuinka suureksi tiedät/arvioit luomutuotteiden %-osuuden kaikkien käyttämienne elintarvikkeiden kilomääristä? Kerro kuinka usein vastuullasi kuuluvissa ruokapalveluissa käytetään luomuna seuraavia tuoteryhmiä. Valitse seuraavista tuoteryhmistä kolme, joissa organisaatiosi aikoo lisätä luomun käyttöä vuoden 2019 aikana? Mikä alla olevista vaikuttaa omassa organisaatiossa/yrityksessä eniten luomutuotteiden lisäämiseen?

- Luomutuotteiden käyttö on yleisintä lapsille suunnatuissa ruokapalveluissa, eli päiväkotij- ja kouluruokailussa. Erityisesti päiväkotiruokailun osalta on nähtävissä kasvua yli kuuden luomutuotteen käytön osalta (vuonna 2016: 10 % ja 2018: 16 %). Kouluruokailun osalta kasvua on näkyvissä 3–5 luomutuotteen käytön osalta (vuonna 2016: 9 % ja 2018: 15 %).
- Luomutuotteiden %-osuudet hankinnoista ovat suurimmat päiväkotij- ja kouluruokailussa. Ravintoloissa ja kahviloissa %-osuudet ovat kaikkein suurimmat, mutta näiden osalta vastaajamäärät ovat niin alhaiset, ettei luvuista voi tehdä johtopäätöksiä (ravintolat n=7 ja kahvilat n=10).
- Kysytyistä luomutuoteryhmistä päivittäin käytetään selkeästi useimmin hiutaleita/suurimoita (44 %) ja maitoa/maitojalosteita (44 %). Seuraavaksi eniten päivittäin käytetään luomuna kahvia/teetä (24 %) sekä jauhoja (17 %) ja öljyjä (17 %). Kahdeksan tuoteryhmän osalta päivittäinen käyttö on lisääntynyt vähintään hieman, selkeästi eniten hiutaleiden/suurimoiden ja maito/maitojalosteiden osalta. Vähintään joskus käyttö on lisääntynyt lähes kaikkien kysytyjen tuoteryhmien osalta.
- Tuoteryhmistä, joissa aiotaan lisätä luomun käyttöä vuoden 2019 aikana ovat kasvikset ja juurekset (32 %), hiutaleet ja suurimot (31 %) sekä maito ja maitojalosteet (26 %). Vastaajista joka seitsemäs (14 %) ei aio lisätä minkään tuoteryhmän käyttöä luomuna. Vuonna 2016 luomun lisäämisen kohteet olivat samat, paitsi kolmanneksi eniten aiottiin lisätä marjojen käyttöä .
- Luomutuotteiden lisäämiseen ammattikeittiöissä vaikuttaa eniten ympäristön hyvinvointi (27 % vaikuttaa erittäin paljon), ruokapalvelun kestävän kehityksen toimintojen kehittäminen (25 %), laadukas/maukas ruoka (25 %) sekä asiakkaiden (25 %) ja tuotantoeläinten hyvinvointi (25 %). Vuonna 2016 panoarvoa annettiin eniten laadukkaalle tai maukaalle ruualle (59 %) ja asiakkaiden hyvinvoinnille (56 %). Oman kestävän kehityksen toimintojen kehittämiseksi annettiin painoarvoa kolmanneksi eniten (44 %). Huom! Asteikkoa muutettiin tänä vuonna ja myös vastausvaihtoehtoja muokattiin, joten tulokset eivät ole vertailtavissa vuoden 2016 tuloksiin. Voidaan kuitenkin sanoa, että asenteissa on tapahtunut muutos; ensimmäistä kertaa ympäristöön liittyvät tekijät koetaan yhtä tärkeiksi kuin makuun liittyvät tekijät.

Luomutuotteiden käytön esteet

Luomutuotteiden käytön esteet

Mikä on mielestänne suurin este luomutuotteiden käytölle? Mikä on mielestänne suurin este luomun saatavuudessa tukuista? Onko luomun korkeampi tukiosuus koulujakelutuksessa tavanomaisiin tuotteisiin verrattuna kannustanut tai lisännyt oman organisaation kiinnostusta luomun käyttöön seuraavissa tuoteryhmissä?

- Kuten aiempina vuosina, myös nyt ylivoimaisesti tärkein este luomun käytölle on luomutuotteiden hinta. Joka kolmas (30 %) vastaajista nimeää sen suurimmaksi esteeksi nimettyjen esteiden joukosta. Joka viides (20 %) kokee sen myös toiseksi suurimmaksi esteeksi ja joka kuudes (16 %) kolmanneksi suurimmaksi esteeksi.
- Seuraavaksi suurin este (28 %) on suomalainen lähiruoka eli mieluummin käytetään suomalaista ruokaa tai lähiruokaa. Kolmanneksi suurin este on luomun huono saatavuus, jonka valitsee suurimmaksi esteeksi vajaa viidennes vastanneista (18 %).
- Organisaatioissa, joissa on tehty päätös luomutuotteiden lisäämisestä, suurimmaksi esteeksi koetaan myös hinta (36 %) ja seuraavaksi suurimmaksi esteeksi huono saatavuus (31 %).
- Vain harva vastaaja kokee esteeksi luomutuotteiden käytölle sen, ettei ruokapalvelun henkilöstöllä olisi riittävästi tietoa luomusta tai että terveystarkastajien toimenpiteet luomun käyttöön liittyen ammattikeittiöissä hankaloittaisivat luomun käyttöä.
- Tukkujen osalta suurimmaksi esteeksi koettiin se, että ammattikeittiöiden edustajilla ei ole tietoa tukkujen luomutarjonnasta (46 %) tai haluttua luomutuotetta ei ole tukun valikoimassa (35 %). Esteet olivat samat vuonna 2016. Organisaatioissa, joissa on tehty päätös luomutuotteiden lisäämisestä (n=45), suurimmaksi esteeksi nouseekin juuri se, että haluttu luomutuote ei ole tukun valikoimassa (47 %).
- Yli puolet kaikista vastanneista ammattikeittiöiden edustajista (58 %) kokevat, että luomun korkeampi tukiosuus koulujakelutuksessa tavanomaisiin tuotteisiin verrattuna ei ole kannustanut eikä lisännyt organisaation kiinnostusta luomumaidon käyttöön. Luomuhedelmien/kasvisten osalta luku on vielä suurempi (67 %). Kuitenkin noin joka kuudes (17 %) kokee, että tukiosuus on lisännyt paljon luomumaidon käyttöä ja kolmannes (35 %) kokee sen lisänneen kiinnostusta luomumaidon käyttöön vähintään vähän. Luomuhedelmien/kasvisten osalta vaikutus on ollut vähäisempi, neljännes vastaajista (14 %) kokee luomun korkeamman tukiosuuden koulujakelutiessä vaikuttaneen luomuhedelmien/kasvisten käyttöön vähintään vähän.

Luomu -termin tunteminen

Luomu –termin tunteminen

Miten hyvin koet tietäväsi, mitä luomu tarkoittaa? Ovatko seuraavat väittämät mielestäsi oikein vai väärin? Mikä seuraavista olisi paras tapa lisätä ammattikeittiöiden luomuosaamista?

- Melkein jokainen vastaaja (94 %) kokee tietävänsä vähintään melko hyvin, mitä luomu tarkoittaa (hyvin 47 % ja melko hyvin 47 %). Kukaan vastaajista ei vastannut, ettei tuntisi luomua lainkaan.
- Kysytyjen luomuun liittyvien väittämien osalta suurin osa tiesi tai arvasi ne oikein. Ainoastaan väittämässä ”luomueläimiä ei saa hoitaa antibiooteille” suurin osa (67 %) luuli, että väittäjä on oikein. Melkein joka toinen (42 %) vastaajista uskoo myös, että suomalaiset luonnonmarjat ovat aina luomua.
- Ammattikeittiöiden luomuosaamisen lisäämiseen suosituin tapa olisi esitykset luomusta ruokapalvelualan seminaareissa ja tilaisuuksissa. Tätä mieltä oli kolmannes vastaajista (36 %). Seuraavaksi paras tapa osaamisen lisäämiseen on liittyminen Portaat Luomuun -ohjelmaan (28 %) ja verkossa oleva aineisto, jota ruokapalvelut voisivat käyttää itseopiskeluun (25 %).
- Kirjoitukset ruokapalvelualan lehdissä ei saa kovasti kannatusta. Ainoastaan joka kymmenes (10 %) on sitä mieltä, että se olisi paras tapa lisätä luomuosaamista.
- Vastaajilta, jotka valitsivat verkossa olevan itseopiskeluaineiston parhaaksi tavaksi lisätä ammattikeittiöiden luomuosaamista, kysyttiin vielä avoimena kysymyksenä millaista itseopiskeluaineistoa he toivoisivat verkkoon. Toiveet jakautuvat karkeasti kahteen osaan: Luomusta toivotaan ensinnäkin ihan perustietopakettia alkeista lähtien ja mahdollisimman selkeässä ja helppotajuisessa muodossa. Toiseksi luomusta kaivataan tuote- ja saatavuustietoja; mitä on tarjolla ja mistä, sekä miten sen saa hankittua.

Maa- ja metsätalousministeriö

*Tämän aineiston tuotantoa on rahoittanut
maa- ja metsätalousministeriö.*

LISÄTIETOJA

Riitta Ristiluoma
tutkimuspäällikkö
010 758 5332
riitta.ristiluoma@taloustutkimus.fi

www.taloustutkimus.fi

Essi Hyyppä
asiantuntija
050 463 8941
essi.hyyppa@taloustutkimus.fi

